

“Şəhərsalma və Memarlıq İli”

Azərbaycanda memarlıq təhsilinin konseptual transformasiyası

Dayarlar, çağırışlar, perspektivlər

Fakültə olaraq biz təkcə kadr yetişdirməklə kifayətlənmirik. Hələ uzun illər əvvəl, digər ali məktəblər memarlıq təhsilinə yeni başladığı vaxtlarda da Azərbaycanda memarlıq üzrə sistemli və elmi əsaslara söykənən tədris ənənəsini biz qurmuşuq.

Cənab Prezidentin, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin “...Əziz Şuşa, biz səni dirçəldə-cəyik” ifadəsini səsləndirdiyi tarixi bəyanat bizim üçün bir signal oldu. 2021-ci ildə Beynəlxalq abidələr gününə həsr olunmuş “Şuşa şəhərinin memarlıq irsinin bərpa-eskiz layihələri”nin təqdimat mərasimini keçirdik. Bu layihədə Şuşanın ayrı-ayrı memarlıq abidələrinin arxivlərdən eskizləri, cizgiləri, fotoşkilləri və s. kimi məlummatlar göstürülərək onların tarixi, memarlıq-dekorativ xüsusiyyətləri tədqiq edilib, internet resursları vasitəsilə indiki vəziyyəti araşdırılıb və eskiz-bərpa layihələri işlənilib. Sonra biz Şuşaya və Ağdama səfər etdik. “Ağdam nümunəsində Qarabağın davamlı inkişafı” layihəsində işləyən tələbələrimizi Ağdama, “Şuşa şəhərinin memarlıq irsinin bərpa-eskiz” layihələrində işləyən tələbələrimizi isə Şuşaya apardıq. Onlar yeni nəfəs verdikləri o abidələri, tikililəri öz gözləri ilə gördülər, əlləri ilə toxundular, nə qədər şərəfli bir işlə məşğul olduqlarını bir daha hiss etdilər.

Əvvəlki qəzetin 24 yanvar tarixli sayında

Azad olunmuş ərazilərdə bu gün gerçəkləşən şəhərsalma layihələri artıq təkcə fiziki bərpa deyil, həm də milli kimliyin, tarixi yaddaşın və müasir memarlığın harmoniyasını əks etdirən unikal nümunələrdir. Ağalı “ağıllı kənd” konsepti, Füzuli və Laçın şəhərlərinin baş planları, Şuşada tarixi irsin qorunması ilə yanaşı, müasir tələblərə cavab verən məkanların yaradılması - bunların hər birində memar məzunlarımızın imzası var.

Bizim üçün xüsusilə qürurverici məqamlardan biri də budur ki, bu layihələrdə çalışan memarlar yalnız texniki icraçı deyil, həm də məkanın ruhunu anlayan, onun tarixi-mədəni kontekstinə həssas yanaşan yaradıcı peşə sahibləridir. Azad olunmuş ərazilərdə baş verən memarlıq inkişafı təkcə tikinti və layihələndirmə deyil, fakültənin illərlə formalaşdırdığı peşəkarlığın, milli məsuliyyətin və qabaqcıl memarlıq dünyagörüşünün təəcəssümüdür.

2017-ci ildən “Şəhərsalma” ixtisası üzrə mütəxəssis hazırlığına başlamağımız Azərbaycan üçün çox vacib və vaxtında atılmış strateji addım oldu. Çünki ölkəmiz sürətlə urbanizasiya mərhələsinə daxil olurdu və bu prosesin elmi əsaslarla, planlı və davamlı şəkildə idarə olunması zərurəti yaranmışdı. Eyni zamanda, ərazilərin bərpası, regional inkişaf strategiyalarının hazırlanması, ekoloji və sosial baxımdan dayanıqlı şəhər mühitlərinin qurulması üçün artıq sadəcə memar və mühəndis deyil, məhz şəhərsalma üzrə ixtisaslaşmış mütəxəssislərə ehtiyac duyulurdu.

Azad edilmiş ərazilərdə aparılan yenidənqurma işləri bu ehtiyacın nə qədər real və vacib olduğunu bir daha sübut etdi. Bu gün biz həm şəhər planlaması, həm infrastrukturun bölgə xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılması, həm də ekoloji tarazlığın qorunması məsələlərində professional yanaşmanın nə qədər önəmli olduğunu yaşayaraq görürük. Məhz bu səbəbdən “Şəhərsalma” ixtisası üzrə yetişdirdiyimiz gənclər həm bu günə, həm də gələcəyə cavab verəcək bilik və bacarıqlara sahib olmalıdırlar. Memarlıq fakültəsi bu istiqamətdə də məsuliyyəti üzərinə götürdü və bu gün artıq ölkəmizdə şəhərsalma sahəsində düşünən, araşdıran və təbiiq edən yeni nəsil formalaşmağa başlayıb. Bu isə Azərbaycanın gələcək şəhər mühitlərinin daha sağlam, funksional və insan yönümlü olmasına zəmanət verir.

Memarlıq fakültəsi daim beynəlxalq inteqrasiyaya xüsusi önəm verir. UNESCO, İtaliya, Avstriya, Fransa, ABŞ və digər ölkələrin aparıcı memarlıq məktəbləri ilə əməkdaşlıq artıq uzun illərə söykənir. Son illər Türkiyə ilə də sağlam və faydalı əlaqələr qururuq. Bu əməkdaşlıqların həm tələbələrimiz, həm də müəllim heyətimiz üçün çoxşaxəli faydaları olub. İlk növbədə, bu əlaqələr vasitəsilə biz tədris prosesini qlobal miqyasda qəbul edilən meyarlarla uyğunlaşdırmışıq. Müxtəlif ölkələrdə təşkil olunan beynəlxalq layihələr, yay məktəbləri, ustad dərsləri və vörkşoplarda iştirak müəllim və tələbələrimizin dünyagörüşünü genişləndirir, yeni yanaşmalarla tanış olmağa şərait yara-

II YAZI

dır. Bu cür təcrübə mübadiləsi təkcə nəzəri birləşmə deyil, həm də praktiki bacarıqların inkişafı üçün mühüm platformadır.

Tələbələrimiz üçün bu əməkdaşlıqlar beynəlxalq layihələrdə iştirak və portfoliolarının zənginləşdirilməsi deməkdir. Bu gün artıq bizim tələbələrımız Fransanın fərqli şəhərlərində və Şərqi Avropa ölkələrində, Florensiyada, Kopenhagendə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə AzMIU-nu təmsil edirlər. Yavər Rzaev, Zaur Qurbanəliyev, Sayıl Əliyeva kimi məzunlarımız ABŞ-də, Üzeyir Qasımov isə İtaliyada tələb olunan memar statusu qazanmışdır. Müəllim heyətimiz üçün isə bu əlaqələr elmi-tədqiqatların genişləndirilməsi, birgə nəşrlər, konfrans çıxışları və yeni tədris metodlarının tətbiqi baxımından böyük imkanlar açır. Eyni zamanda, bu əməkdaşlıqlar sayəsində biz fakültədə beynəlxalq ekspertləri, xarici memarlıq məktəblərinin tanınmış nümayəndələrini tez-tez qonaq edirik. Bu isə təhsilin keyfiyyətinə, tələbələrin motivasiyasına və ümumilikdə fakültənin akademik mühitinə çox müsbət təsir göstərir. Məqsədimiz daim açıq, qlobal və gələcəyə yönəlmis bir memarlıq məktəbi olmaqdır.

Fakültə məzunlarının buraxılış işlərinin müsabiqələrində əldə etdiyi uğurlar, ilk növbədə, burada verilən memarlıq təhsilinin yüksək səviyyəsinin və beynəlxalq tələblərə uyğunluğunun bariz göstəricisidir. Bu uğurlar təsadüfi deyil - onların arxasında ciddi tədris strategiyası, uzunmüddətli akademik zəhmət, metodik hazırlıq və layihə əsası düşüncə tərzinin formalaşdırılması dayanır. Buraxılış işlərində tələbələr yalnız nəzəri biliklərini yox, həm də dörd il ərzində qazandıqları praktiki bacarıqları, analitik və yaradıcı düşüncə imkanlarını birşəkillirirlər.

Bu ilin əvvəlində Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin “Təməl” müsabiqəsinin təqdimatında çox qürurverici anlar yaşandı: demək olar ki, bütün nominasiyalar üzrə qalib yerləri bizim məzunlarımız qazandı. Laçın rayonu, Minkənd kəndinin yenidən qurulması, “Xan-kəndi şəhəri, təhsil elm və mədəniyyət binasının fasadının yenidən qurulması”, Bakı şəhəri, “Mərkəzi Nəbatat Bağının yenidənqurma”, Cəbrayıl şəhərində məscid, Laçın Beynəlxalq Hava Limanının layihələri səhnədə qalib elan olundu və çox böyük qürur hissi keçirdik. Qaliblər son 10-20 ildə fakültəmizi bitirən istedadlı məzunlarımızdır.

Əlbəttə ki, bunlar yeganə nümunələr de-

hərsəlməyə dair praktiki simulyasiyalar və yerli-əcnəbi mütəxəssislərin iştirakı ilə ustad dərsləri təşkil olunur. Bu, yanaşma tələbələrin problem həllətmə qabiliyyətini, komanda işinə uyğunlaşmasını və peşəkar münasibətlərini formalaşdırır.

Eyni zamanda bu il, universitetimizin 50 illiyi ərəfəsində fakültədə çox faydalı layihəyə start verilmişdir - tələbələrimizin tanınmış memarların layihə studiyaları ilə tanışlığı və yerində master-klaslarn təşkili. Burada tələbələrımız real iş mühiti ilə təmasda olur, ölkənin ən nüfuzlu və gənc memarlarının layihələri, iş

Azad olunmuş ərazilərdə bu gün gerçəkləşən şəhərsalma layihələri artıq təkcə fiziki bərpa deyil, həm də milli kimliyin, tarixi yaddaşın və müasir memarlığın harmoniyasını əks etdirən unikal nümunələrdir. Ağalı “ağıllı kənd” konsepti, Füzuli və Laçın şəhərlərinin baş planları, Şuşada tarixi irsin qorunması ilə yanaşı, müasir tələblərə cavab verən məkanların yaradılması - bunların hər birində memar məzunlarımızın imzası var.

yıl. İllərdir tələbələrimizin işləri dünyanın müxtəlif nüfuzlu müsabiqələrində fəxri yerlərə layiq görülürsə, bu, həm də onların qlobal memarlıq auditoriyası tərəfindən qəbul edildiyinin, beynəlxalq platformalarda öz sözünü deyə biləcəklərinə gənc memarlar yetişdirdiyimiz, tədris sistemimiz artıq lokal çərçivədən çıxmasının sübutudur. Bu, həm də müəllim kollektivi üçün böyük qürur mənbəyidir, çünki bu uğurlar eyni zamanda müəllimlərin peşəkarlığının, onların tələbələrə necə istiqamət verdiklərinin nəticəsidir.

Bu məqsədlə fakültədə layihə studiyalarında real kontekstlərə əsaslanan tapşırıqlar, şe-

prinsipləri, yanaşmaları ilə tanış olur, ünsiyyət qururlar. Qısa müddətdə əməkdar memarlar El-bay Qasımozadə, Nəriman İmaməliyev, Xəlil Cəfərov kimi peşəkar, eyni zamanda MANAR-CH, Büro-mühit və Dizayn-büro kimi gənc memarların rəhbərlik etdiyi studiyalara səfərlər xüsusi qeyd olunmalıdır.

AzMIU-nun Memarlıq fakültəsində təbiiq olunmuş beynəlxalq təcrübələrə gəldikdə isə əlbəttə ki, biz bu təcrübələri olduğu kimi təbiiq etmirik. Biz ən yaxşı təcrübələri öyrənib, analiz edib, mümkün üstünlükləri özümüə uyğunlaşdırırıq və sonra təbiiq edirik. Bunlar arasında Avropanın qabaqcıl memarlıq məktəblərinin -

məsələn, Lissabon, Politécnico di Milano və ya Türkiyənin OTDU, İTÜ kimi nüfuzlu təhsil ocaqlarının idarəetmə modelləri bizim üçün həm təcrübə, həm də təhlil obyektı olub. Bu məktəblərdə olduğu kimi fakültədə kurikulumlarımızda interdisiplinar yanaşmanı gücləndirmişik, layihə əsaslı təhsilin payını artırmışıq. Məsələn, müəyyən modeldə tələbənin fərdi yaradıcılığı önə çəkilirsə, biz də son illərdə məhz bu istiqamətdə - tələbəyə daha çox azadlıq və məsuliyyət verməklə - fərdi portfolio və kompleks buraxılış layihələri üzərində çalışırıq.

Fakültədə idarəetmədə isə şəffaflıq və ko-

Sonda bir neçə konseptual və praktik təkliflərin yer aldığı çağırış və perspektivləri səsləndirmək istərdim:

1. Layihə əsaslı tədrisi daha da genişləndirmək;

Tələbələr real kontekstdə işləməli, multidissiplinar layihələr həyata keçirməli və fərqli məktəblərin metodlarını sintez etməlidirlər.

Bu, tələbələrin həm texniki, həm estetik, həm də sosial məsuliyyət bacarıqlarını inkişaf etdirəcək.

2. Rəqəmsal texnologiyaların və innovativ vasitələrin tədrisə inteqrasiyasını genişləndirmək;

3D modellemə, BIM (Building Information Modeling), lazer skanerlər, süni intellekt alətləri, ekoloji simulyasiyalar tədrisə daxil edilməlidir.

Bu, tələbələri qlobal memarlıq standartlarına uyğun yetişdirmək və müasir praktikaya hazırlayacaq.

3. Milli-mədəni konteksti qoruyan və təşviq edən layihələrə üstünlük vermək;

Tələbələr işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki bərpa və şəhərsalma layihələrinə cəlb olunmalıdır.

Bu, həm milli memarlıq irsini qorumağa, həm də tələbələrin vətənpərvərlik və sosial məsuliyyət hissini gücləndirməyə xidmət edəcək.

4. Beynəlxalq inteqrasiya və mübadilə proqramlarını artırmaq;

Xarici universitetlərlə birgə vörkşoplar, yay məktəbləri və qonaq ustad dərsləri daha da genişləndirilməlidir.

Bu, tələbələrin qlobal memarlıq diskursuna inteqrasiya olmasına və Azərbaycan memarlığının beynəlxalq səviyyədə tanınmasına kömək edəcək.

5. Ekoloji və dayanıqlı şəhərsalma yanaşmalarının tədrisə daha geniş inteqrasiyasını təmin etmək;

Urbanizasiya və regional inkişaf planlarında ekoloji balans, ağıllı şəhər texnologiyalarını və dayanıqlı materialları nəzərə alan layihələr ön plana çıxarılmalıdır.

Bu, memarlığın sosial və ekoloji məsuliyyətini artıracaq, gələcək şəhərlərin sağlam inkişafını təmin edəcək.

6. Tədris proqramlarında multidissiplinar yanaşmanı genişləndirmək;

Memarlıq yalnız estetik və texniki bacarıq deyil, həm də sosial, iqtisadi, ekoloji və texnoloji kontekstdə formalaşan sahə kimi təqdim edilməlidir.

Bu, tələbələrin kompleks düşüncə qabiliyyətini inkişaf etdirəcək və innovativ layihələrin yaranmasını stimullaşdıracaq.

7. Məzunların yerli və beynəlxalq layihələrdə aktiv iştirakını təmin etmək;

Bu, məzun olmağa hazırlaşan, nəzəri bilikləri mənimsəmiş tələbələrin təcrübə zamanı praktiki vərdislərini daha da möhkəmləndirməyə, fakültə məzunlarını strateji layihələrə cəlb etməyə, onların praktiki təcrübəsini artırmağa və ölkədə memarlığın keyfiyyətini yüksəltməyə, eyni zamanda tərəfdaşlarımızın tədrisə peşəkar ekspert kimi cəlb edilməsinə geniş imkan yaradacaq.

Zahidə MƏMMƏDOVA,

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Memarlıq fakültəsinin dekanı, professor, Əməkdar memar

